

Barend Ruijtenberg achter de piano op zijn afdeling, te midden van twee viool spelende collega's uit Vrederust, na hun Kerstconcert in december 1937

Barend Ruijtenberg (1904-1983)

Barend Ruijtenberg werd geboren op 10 september 1904 te Dordrecht, als zoon van een schipper die voer op de Holland-Amerika Lijn. Na de lagere school werkte hij aanvankelijk op een scheepswerf, terwijl hij in de avonduren cursussen in godsdienstonderwijs volgde. Hij was namelijk actief lid van de Gereformeerde Bond (en dus Nederlands Hervormd op Gereformeerde grondslag). In de politiek behoorde hij tot de Anti Revolutionaire Partij (ARP; thans een stroming in het CDA).

In 1928 meldde Barend zich bij de deels gereformeerde/deels Hervormde psychiatrische inrichting 'Vrederust' te Bergen op Zoom (thans heet dit gedeelte Halsteren), om aldaar de onafhankelijke (christelijke) verpleegopleiding van Vrederust te volgen tot psychiatrisch verpleger. Hij behaalde dit diploma in 1933, en werd vervolgens door een hoofdverpleger aanbevolen voor een vaste aanstelling. Op basis daarvan kon hij in januari 1937 tevens in het huwelijk treden.

Het echtpaar kreeg twee dochters en een verstandelijk gehandicapte zoon. Naast zijn werk op een gesloten afdeling voor mannen was Ruijtenberg in zijn vrije tijd vaak actief met muziek bezig. Niet alleen was hij lid van het orkest van de inrichting "Euphonia", hij gaf ook les in mondorgel (mondharmonica) en piano aan zowel patiënten als personeelsleden. Daarnaast trad hij met regelmaat op.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog bleef hij actief in de politiek voor de ARP. Dit was reden voor de bezetter om hem eind juni in 1941 in kamp Schoorl op te sluiten; hij had het geluk daar ook weer heelhuids uit te komen. Samen met nog 49 andere ARP voormannen werd hij op 22 augustus 1941 plotseling weer vrijgelaten, terwijl veertig anderen juist naar Buchenwald werden gedeporteerd.

Eind 1941 deed hij mee aan de opstellenwedstrijd van de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie, die werd georganiseerd vanwege het 50-jarig bestaan van de B-opleiding en de Examencommissie. Barend stuurde een opstel in met een mooi pleidooi voor een bredere culturele ontwikkeling voor verplegenden; het feit dat hij als verpleger steeds werd geconfronteerd met mensen uit allerlei verschillende milieus gaf hem aanleiding te stellen dat verplegers iets van het werk van al die mensen moesten af weten, anders zouden zij de problemen waardoor de mensen ziek waren geworden niet begrijpen. De artsen beoordeelden zijn vlot geschreven tekst met een 8.

In 1947 verliet Ruijtenberg Vrederust. Kennelijk had hij nu even genoeg van de verpleging want hij ging gedurende drie jaar werken in het toezicht op kapvergunningen.

Daarna was hij van 1950 tot 1953 verpleegkundig hoofd van Huize Ooster-Meerwijk voor heren uit de beschaafde stand te Berg en Dal (thans is in dit pand het Afrika Museum gevestigd). Aansluitend voerde hij van 1953 tot 1966 het bewind over een klein rusthuis aan de Sarphatikade te Amsterdam. Dit 'Rusthuis Ruijtenberg' was onderdeel van de Federatie van Rusthuizen te Amsterdam. Er woonden 22 mensen; de Amsterdamse GG&GD lieten ook wel ziekenhuispatienten bij hem plaatsen (bijvoorbeeld na ontslag na een operatie), om nog even aan te sterken. Onderwijl studeerde Ruijtenberg hier ook rechten.

In 1966 (ik vermoed dat zijn rusthuis toen overgenomen werd als onderdeel van nieuw overheidsbeleid t.a.v. tal van grote en kleine rusthuizen die door verplegenden gerund werden) solliciteerde Ruijtenberg naar de functie van eerste secretaris bij de Stichting Philadelphia Tehuizen. In die hoedanigheid was het zijn taak panden te bezoeken die later mogelijk konden dienen als tehuis. Ook voerde hij besprekingen met Gemeenten, Provincies, Ministeries en de Ziekenfondsraad.

Hij ging in 1974 met pensioen en werd bij die gelegenheid geridderd voor zijn grote inzet. In totaal had hij er toen 34 jaar actieve dienst als verpleger en beheerder van tehuizen op zitten. Twee jaar later publiceerde hij een boek over de rechtspositie van geestelijk gehandicapten en hun ouders en liet zich zo ook op dat punt kennen als een pionier.

Ruijtenberg stierf op 16 december 1983 in het ziekenhuis te Rhenen. Hij werd begraven op begraafplaats Munnikenhof te Veenendaal.

Bronnen:

Boer, Albert (1991). *Het Kamp Schoorl* (p.p. 100). Schoorl, 100.

Boon, Frederik (s.a.). Mémoires. Deel Wereldoorlog II, pagina 6. (Zie museum Bergen op Zoom.)

Ruijtenberg, B. (1976). *Kunt u ons zeggen..... De rechtspositie van geestelijk gehandicapten en hun ouders*. Nijkerk: Callenbach.

Ruijtenberg, B. (2010). In Stegge, C. aan de en J.C. Hoogeveen (2010). *Geduld en toewijding. Verplegers en verpleegsters in de psychiatrie van 1941 over hun contact met patiënten* (pp. 113-115). Utrecht/Bunnik: Stichting GGz-VS en G.J. Cecile aan de Stegge.